

איכא דאמרי, שכך אמר רב מרי: מאי טעמא אמרו רבנן שמקום לא הוי סימן אם נמצאה האבידה ברקתא דנהרא?

משום דאמרינן ליה: כי היכי דאתרמי לדידך [כשם שקרה לך] שאבד לך דבר בהאי [באותו] מקום, יתכן שאתרמי נמי לחברך שאבד לו דבר בדיוק בהאי מקום, משום שמצוי הוא שנשכחות שם חביות⁽⁹¹⁾.

החוא גברא דאשכח כופרא בי מעצרתא [מצא זפת בבית הבד, ודבר שאין בו סימן הוא].

אתא לקמיה דרב, לשאל כיצד ינהג בזפת.

אמר ליה: זיל שקול לנפשך [לך טול את הזפת לעצמך]⁽⁹²⁾.

אמר רב זביד: אין מכאן ראיה, משום שאפשר לומר, שהכא במאי עסקינן — שנמצאה החבית ברקתא דנהרא [בשפת הנהר]⁽⁹⁰⁾. שהמוכרין מביאין לשם את היין בספינה, והלוקחין מורידים את החביות שקנו אל שפת הנהר, ונושאים אותן משם אחת אחת, ופעמים ששוכחין שם חבית אחת.

והגמרא ממשיכה לבאר מדוע אם בא אדם ונותן סימן, שהחבית נמצאה ברקתא דנהרא, אין זה נחשב כסימן.

אמר רב מרי: מאי טעמא אמרו רבנן שרקתא דנהרא לא הוי סימן?

משום דאמרינן ליה לזה שטוען שהאבידה שלו: כי היכי דאתרמי לדידך ששכחת שם חבית, כך יתכן שאתרמי נמי לחברך ששכח, שהרי דבר מצוי הוא שנשכחות שם חביות.

91. כך פירש רש"י, שנפקא מינה בין שתי הלשונות, שלפי לשון זו של הגמרא, אפילו אם כיוון ואמר בדיוק את מקום מושבה של החבית, לא הוי סימן.

92. הקשו הראשונים, למה לא יזכה בעל המעצרתא בכופרא מדין חצר? ותירץ הריטב"א, שהמעצרתא היתה במקום שאינו משתמר לדעת הבעלים, ולכן אינה קונה לו. עוד תירץ הריטב"א, שבעל המעצרתא עצמו מצא את הכופרא.

ובנמוקי יוסף תירץ, שהכופרא היתה שם כבר קודם יאוש, והרי לא עדיפא חצרו מידו, וכשם שכשהגביה קודם יאוש, שבאיסורא אתא לידיה, שוב אינו זוכה בה לעולם, כך הדין גם כשנמצאה בחצרו.

במשנה שהרי אלו שלו, אינו יכול לדקדק שמקום לא הוי סימן, לפי שאפשר לומר שמדובר בדרך נפילה. אבל חביות של יין ודאי מדובר בדרך הינוח, שכיוון שכבודות הן, לא שייך לומר שנפלו שלא מדעת.

90. הרמב"ם [פט"ו מהל' גזילה ואבידה הל"ט] פוסק, שכדי יין וכדי שמן לאחר שנפתחו האוצרות — הרי אלו שלו. וכתב שם הראב"ד בהשגותיו, שהיינו דווקא ברקתא דנהרא, אבל במקום אחר — הוי המקום סימן.

ועיין במרכבת המשנה שכתב בטעם הרמב"ם שלא הזכיר רקתא דנהרא, דהיינו משום דסבירא ליה שרק בחביות של יין, שהן גדולות וכבודות, ובדואי באו לשם בדרך הינוח, וגם לא מנשפתי, אזי הוי מקום סימן. אבל בכדים, שהם קטנים וקלים, בכל מקרה לא הוי מקום סימן.

שנינו במשנתנו: רבי שמעון בן אלעזר אומר וכו' [כל כלי אנפוריא אין חייב להכריז].

מאי אנפוריא?

אמר רב יהודה אמר שמואל: כלים חדשים, שעדיין לא שבעתן והורגלה בהן העין כדי שיהא מכירן יפה, כיון שלא נשתמש עדיין הרבה בכלים. ולשון "אנפוריא" הוא נוטריקון של "אין פה ראייה".

והוינן בה: היכי דמי?

אי אית בהו בכלים סימן, אם כן, כי לא שבעתן העין — מאי הוי? יכריז על האבידה, ואם יבוא אדם ויתן סימן בכלי, יחזירנו לך! (94)

ואי דלית בהו סימן, כי שבעתן העין — מאי

חזייה דהוה קא מחסב [ראה רב שהיה אותו אדם מהסס], ורצה להרחיק הספק מליבו.

אמר ליה: זיל פלוג ליה לחייא ברי מיניה [לך חלוק מהזפת לחייא בני].

מדייקת הגמרא: לימא, האם אפשר להוכיח ממעשה זה, שקא סבר רב שמקום לא הוי סימן? שאם לא כן, היה צריך המוצא להכריז, כדי שיוכל המאבד ליטלו על ידי שיתן את סימן המקום!

אמר רבי אבא: אכן יתכן שרב סובר שמקום הוי סימן, ואכן יש כאן סימן שאפשר להחזיר על פיו. אלא הסיבה שאמר לו שיכול ליטול לעצמו, משום יאוש בעלים נגעו בה, דחזא רב דקדחי ביה חלפי [שגדלו צמחים על הכלי שהיה בו הזפת], ומוכח מזה שהיתה הזפת מונחת שם כבר ימים רבים, ובוודאי כבר נואשו ממנה בעליה (93).

ראיה היא זו, הרי כאן מדובר לענין סימן מקום, ובהא אמרינן שמזה שהניחו שם זמן כה רב, מוכח שאבד דרך נפילה, וליכא סימן מקום. או שאבידה מדעת היא. אבל לענין שאר אבידה, שיש סימן בגופה, אין ראיה כלל.

94. הקשה הגרעק"א, דלמא סבירא ליה דסימנים דרבנן, וסבירא ליה שתקנת חכמים להחזיר בסימנים, היינו דווקא במקום שגם ללא תקנתם לא היתה המציאה של המוצא, שהרי הבעלים אינם מתייאשים, שסבורים הם שיוכלו למצוא את אבידתם על ידי הסימנים. אבל בכלים חדשים, שאין לו בהם טביעת עין, שודאי מתייאש מהן, שהרי אם הוא אינו מכירם, ודאי שעדים לא יכירו, ומדאורייתא הם של מוצאם, בזה לא תקנו חכמים להפסיד למוצא!
ותירץ, שהרי גם כשהסימן במקום או במנין

ועיין במרחשת [ח"א, בקונטרס בענין יאוש, אות ז'] שהקשה, לפי מה שכתבו התוס' במסכת ב"ק [ס"ז ב] שלמאן דאמר שיאוש קונה בגזילה, גם באבידה קונה על ידי יאוש את גוף האבידה, ורק דמים חייב לשלם, והרי רב סובר שיאוש קונה, אם כן, קנה בעל המעצרתא עכ"פ את גוף האבידה, ואיך אמר לו רב "זיל שקול לנפשך"?
והידוש המרחשת, שתוס' כתבו כן רק למאן דאמר ששומר אבידה כשומר חינום. אבל למאי דקיימא לן שכשומר שכר הוא, אכן לא קנה גם את גוף האבידה.

93. מכאן למדו הפוסקים [טור ושו"ע סימן רס"ב סעיף ה'], שהמוצא דבר שמוכח שעבר זמן רב מאז שאבד מבעליו, ובודאי נתייאשו הבעלים, הרי הוא של המוצא, אף אם יש סימן בגופו או במקומו. ובחכמת שלמה הקשה, מה

חכם בטביעות עין בעלמא. שאומר שמכיר את החפץ שהוא שלן].

שאז, בכלים ששבעתן העין, קים ליה בנוייהו, אכן מכיר הוא את הכלים, ולכן מהדרינן ליה אם הוא טוען שמכיר בטביעות עין (95) (96).

אבל כי לא שבעתן העין, אנו חוששין שלא קים ליה בנוייהו. ואף שהוא טוען שמכיר את החפץ, יתכן שרק נדמה לו כך, אבל באמת אין החפץ שלו, שהרי עדיין לא שבעה עינו בו, ולכן לא מהדרינן ליה (97).

הוי, מה התועלת בכך, הרי כלים שאין בהם סימן, גם אם הם ישנים, שודאי כבר שבעתן העין, אין מכריז עליהן, משום יאוש בעלים?!

ומבארת הגמרא: לעולם מדובר דלית בהו סימן.

ומה ששאלנו, אם כן, מה מועיל אם שבעתן העין —

נפקא מינה לאהדורי לצורבא מרבנן בטביעות עינא [להשיב האבידה לתלמיד

יצחק ח"ב סימן נ"ו שהוכיח שדין דאורייתא הוא.

97. הקשה רע"א, למה הוצרכה הגמרא לומר שרבי שמעון סובר שאין מאמינים בזה לצורבא מרבנן, ונחלק בזה על חכמים במשנתנו, הסוברים שאף בלא שבעתן העין יש לו טביעות עין, הרי אפשר היה לומר שגם רבי שמעון סובר שמאמינים לו, אלא דסבירא ליה שאין באופן כזה חיוב הכרזה, משום שמסתמא לא תהיה לו טביעות עין. אבל מכל מקום אם בא צורבא מרבנן ואמר שמכיר את האבידה ששלו היא, מחזירין לו [ואף שיש לומר שסוף סוף יש כאן יאוש, משום שהבעלים יודע שהמוצא לא יכריז על המציאה, מכל מקום יש נפקא מינה היכא דלא ידע בעל האבידה שנפל ממנו, שאז הוי יאוש שלא מדעת, ואם בא אחר כך ואמר שיש לו טביעות עין — מחזירין לו]!

ותירץ הגדולי שמואל, שבהכרח סבירא ליה לרבי שמעון שלרוב בני אדם אין טביעות עין בכלים חדשים. שאילו היה רק מחצה על מחצה — היה חייב להחזיר, כמו במחצה עכו"ם ומחצה ישראל. וכיון שלרוב אין טביעות עין, אין הצורבא מרבנן נאמן כנגד הרוב.

תקנו חכמים להחזיר, ובוזה הרי לא שייך שעל ידי המקום או המנין ימצא עדים, חזינן שגם במקום שהבעלים מתיישבין, ומדאורייתא הוי של המוצא, תקנו חכמים להחזיר בסימנים.

95. הקשו הראשונים, אם כן, שמהדרינן דבר שאין בו סימן לצורבא מרבנן בטביעות עין, למה שנינו במשנה שדבר שאין בו סימן הרי הוא של מוצאו, הרי צריך להכריז בגלל הצו"מ! ותירץ הרמב"ן שאמנם צריך להכריז, אבל לא כשאר הכרזות על אבידה, אלא רק בבתי כנסיות ובתי מדרשות, דשכיחי בהו רבנן, ומה שנינו במשנה שהרי אלו שלו, היינו לאחר שהכריז שם ג' פעמים.

עוד תירצו התוס' לקמן [כ"ד א], שכל האבידות השנויות במשנתנו אינם כלים, ולא שייך בהם טביעות עין.

עוד תירצו הראשונים, שרק במקום שת"ח מצויין, צריך להכריז משום צורבא מרבנן. וכן פסק הרמ"א [סימן רס"ב סכ"א].

96. האחרונים דנים בענין זה של השבה לצורבא מרבנן בטביעות עין, האם זו תקנה מרבנן, או שזה דין דאורייתא. עיין בש"ש שמעתא ו' פ"ג, ובשער המשפט סימן ל"ג סק"א, ועיין בפרי

ומביאה הגמרא ראייה לדבר, ששמואל סובר שמחזירין לתלמיד חכם בטביעות עין:

דאמר רב יהודה אמר שמואל: בהני תלת מילי⁽⁹⁸⁾ עבידי רבנן דמשנו במלייהו [בשלשה דברים אלו דלהלן, נוהגים החכמים לשנות בדבריהם]:

א. במסכת, כששואלין אותו אם מסכת פלונית סדורה בפיו, אף שבאמת סדורה בפיו, אומר לאו. ומידת ענוה היא⁽⁹⁹⁾.

ב. ובפוריא, כאשר שואלין אותו אם שימש מיטתו, אומר לאו. ומידת צניעות היא⁽¹⁰⁰⁾.

ג. ובאושפיזא. כששואלין אותו על אושפיזו כד-א [מארחו], אם קבלו בסבר פנים יפות, אומר לאו. ומדה טובה היא זו, כדי שלא יקפצו בני אדם שאינם מהוגנים על אותו אדם תמיד, ויכלו את ממונו⁽¹⁰¹⁾.

והוינן בה: **מאי נפקא מינה** לנו בזה שתלמיד חכם רגיל לשנות בדברים אלו?

אמר מר זוטרא: לענין אחרורי ליה אבידתא בטביעות עינא.

אי ידעינן ביה באותו אדם, **דלא משני**

98. הקשו התוס' [ד"ה באושפיזא], אמאי לא חשיב נמי הא דאמרינן במסכת יבמות שמשנים מפני דרכי שלום?

ותירצו, דהני תלתא נמי מפני דרכי שלום הם. ונקט דווקא את אלו, מפני שהם רגילים יותר מאחרים [ועיין במהרש"א שכתב שהוצרכו תוס' לכתוב דהני דידן נמי מפני דרכי שלום, משום שמשמע להו מהגמרא ביבמות, שדווקא מפני דרכי שלום מותר לשנות].

והרי"ף תירץ, דהכא חשיב רק דברים שרשות בידו לשנות אם ירצה, ואילו בהנך שמפני דרכי שלום — מצוה לשנות.

99. כך פירש רש"י. והקשו התוס', הא אמרינן במסכת קידושין: "ושננתם וכו' שאם ישאלך אדם, אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד!" ותירצו, דהא דאמרינן התם, היינו דווקא כשבא אדם לשאול דין או הוראה או להתלמד. אבל הכא, שבא לנסותו אם יודע או לא, מותר לשנות ולומר שלא למד.

וברמב"ם פירש, דהאי דמשנה במסכת, היינו כגון שעוסק בנדה, ואומר במקוואות אני שונה, כדי שלא ישאלוהו בענין נדה.

אמנם מהר"ש אלגאזי [בס' קילורית לעין]

כתב, דהאי דאמרינן הכא שמשנה במסכת, היינו ששונה לתלמידו סברת יחיד בלשון רבים, כדי שיפסקו כסברה זו.

100. כך פירש רש"י. ותוס' כתבו שאין רגילות שישאלוהו על כך. ופירשו דהיינו שאם היה בעל קרי ולא בא לביהמד"ר, ושאלוהו למה לא בא, ישנה ויאמר שחולה היה, או שאר אונס אירע לו. אי נמי, אם שאלוהו אם שכב על מטה פלונית, יאמר לא, שמא יראה בה קרי — ויתגנה.

101. כך פירשו רש"י ותוס'. והרמב"ם כתב, דאם נתארח אצל שמעון, יאמר: אצל ראובן אני מתארח, כדי שלא יטריחו על זה שנתארח אצלו. והקשו תוס' על פירושם, הא אמרינן במסכת ברכות: "אורח טוב אומר: כל מה שטרח בעל הבית, לא טרח — אלא בשבילי!" ותירצו, דהתם מיירי בבני אדם מהוגנים, והכא — בשאינם מהוגנים.

ובמגן גבורים תירץ, שאין הכוונה התם שמפרסם כך ברבים, אלא שצריך שיחשוב כך בלבו, שיחזיק טובה לבעל הבית, ואל יהא כפוי טובה. וכן תירצו עוד אחרונים.

[שאינו משנה דיבורו מהאמת] **אלא בהני** תלת מילי שאמרנו, שתלמידי חכמים רגילים לשנות בהם, אבל בשאר דברים הוא תמיד דובר אמת — **מהדרינן ליה** בטביעות עין⁽¹⁰²⁾.

ואי משני מדיבורו גם **במילי אחריו** — לא **מהדרינן ליה** בטביעות עין, אלא רק בסימנים או עדים.

מר **זוטרא חסידא, אנניב ליה כפא דכספא מאושפיזא** [נגנב ממנו כוס כסף בעת ששהה באכסניה⁽¹⁰³⁾].

חזיא מר **זוטרא ליהווא בר בי רב, דמשי ידיה, ונניב בגלימא דחבריה** [ראה מר **זוטרא** תלמיד אחד, שרחץ ידיו, וניגבן בכגד של חברו].

אמר: היינו האי [ודאי זהו הגנב], **דלא**

איכפת ליה אממונא דחבריה.

כפתיה [כפהו⁽¹⁰⁴⁾ מר **זוטרא**] — **ואודי** [והודה אותו תלמיד בגניבה].

מעשה זה הובא כאן, ללמדנו שממנהג האדם בחייו הרגילים — אנו למדים על יושר מידותיו. ולכן, אם אנו יודעים על צורבא מרבנן שהוא דובר תמיד אמת, אפשר לסמוך על דבריו, ולהשיב לו אבידה בטביעות עין.

תניא: מודה רבי שמעון בן אלעזר [שומר במשנתנו, כלי אנפוריא אין חייב להכריז] **בכלים חדשים ששבעתן העין** — **שחייב להכריז**⁽¹⁰⁵⁾.

ואלו הן כלים חדשים שלא שבעתן העין, שאינו חייב להכריז עליהם:

דמהדרי ליה אבידתו בטביעות עין. וכן פירש הרא"ש. וכו' שם המעדני יו"ט, שאם הוא רואה טריפה לעצמו, אין צריך לבדוק אחריו אם משנה בהני תלת מילי, ומחזירין לו אבידתו.

103. כתב רש"י, שהכוס היתה של אושפיזו. וכתבו באחרונים, שמה שדקדק רש"י לפרש כן, היינו משום שאם היתה הכוס שלו, לא היה עושה דין לעצמו, וכופה את אותו תלמיד על דבר שאינו מבורר. אלא, כיון שהיתה הכוס של אושפיזו, דנו מר **זוטרא**, ועשה על דרך פסק דין.

104. בשטמ"ק הביא בזה ב' פירושים, או שהלקו בשוטים [וכן פירש הרא"ש], או שכפה בדברים. דהיינו, שנדהו עד שיודה על האמת.

105. כתבו התוס', דמשמע שלרבנן, אפילו אם

102. כך איתא בפוסקים [הרי"ף הרמב"ם והרא"ש], שמחזירין אבידה בטביעות עין רק לצורבא מרבנן שאינו משנה בדיבורו.

ותמה הב"י, למה השמיטו הפוסקים את דברי רבי יוחנן במסכת שבת [קי"ד א]: "איזהו תלמיד חכים שמחזירין לו אבידה בטביעות עין, זה המקפיד על חלוקן להפכו"?

ותירץ הפרישה, שהם מפרשים שרבי יוחנן לא בא להוסיף עוד תנאי להחזרת אבידה בטביעות עין, אלא כוונתו, שגם אם משנה בדיבורו בשאר דברים, מכל מקום אם הוא מקפיד על חלוקן, יחזירו לו את חלוקן שאבד ממנו בטביעות עין. וכיון שבסוגיין משמע שאם משנה בדיבורו אין מחזירין לו שום אבידה, נדחו דברי רבי יוחנן להלכתא.

ובמסכת חולין [מ"ד ב] איתא: "איזהו ת"ח, זה הרואה טריפה לעצמו". ופירשו שם התוס',

כגון בדי מחטין [דבר שתולין בו מחטים], וצינוריות [מזלגות קטנות שנשים טוות בהן זהב], ומחרוזות של קרדומות. שדברים אלו דומים הם מאד האחד לחבירו, ואם אין בהם סימן, קשה להבחין ביניהם.

עוד שנינו בברייתא: כל אלו דברים שאמרו "אינו חייב להכריז", אימתי מותרים הם למוצאן — בזמן שמצאן אחד אחד. שמצא בד אחד, או שמצא מחרוזת אחת.

אבל מוצאן שנים שנים — חייב המוצא להכריז: מחטין מצאתי! והמאבד יבוא ויאמר: בדי מחטין היו, ושנים היו (106) (107).

מאי בדי — שוכי [ענפים של אילן].

ואמאי קרו ליה בדי? משום שהם דבר דתלו ביה מירי [שתולים בו דבר] — "בדי" קרו ליה.

והמאבד יבוא ויתן סימן במניינן, ובכך שהיו מונחין זוגות.

107. הקשה הב"י, הרי בדרך נפילה אין מנין סימן, לפי שאינו יודע שנפלו לו ביחד, והרי אמרינן לקמן [כ"ה א] לגבי מטבעות, שאם מצא שנים, או שלשה שאינם עשויין כמגדל, אפשר שבדרך נפילה באו לשם!

ותירץ בדרכי משה, דשאני מטבעות, שכל אדם נושאן אצלו, ודרך לאבדן דרך נפילה, ולכן צריך שיהו מונחין כמגדל דהוי סימן, דבלאו הכי חיישינן שאבדו דרך נפילה, ונתייאש בעליהן מהן. מה שאין כן הכא, שדרך הני אדם לשאת מחטין רק כשזקוקין להם, וכשנושאן, יודע מניינן ומדקדק בכך, ולכן הוי מנין סימן. ועיין בתוס' רעק"א שתמה עליו, מה מועיל שיוודע מניינם, סוף סוף שמא דרך נפילה אבדו! אמנם בדרישה הביא כך את דברי הדרכי משה: "יודע מנינם ומדקדק בכך וממשמש אחריהם טובא, וליכא למיחש דנפלי מיניה".

ובט"ז תירץ, דשאני מעות, שאין דרך להניחם על גבי קרקע בלא כיס, ולכן אין אנו חוששין שבדרך הנחה באו לשם, ובעינן דווקא שלשה וכמגדל, דאז מוכח שהונחו שם מדעת. מה שאין כן מחטין, אפילו אם ספק הוא אם הונחו דרך נפילה או הנחה, אזלינן לחומרא, וחייב להכריז מספק. ועיין מה שתירץ בב"ח.

לא שבעתן העין — חייב להכריז. עיי"ש. ופסקו הפוסקים, שאין צריך להכריז על דבר שלא שבעתו העין.

ותמה הלחם משנה, כיון שרבנן חולקין, למה לא פסקו כרבנן? וכתב, דכיון שהאמוראים מפרשים את דברי רבי שמעון, משמע שהלכה כמותו. וכן כתב הרא"ש: "דמסתבר טעמיה, ועוד, דשקלו וטרו אליביה".

106. כך כתב הרא"ש, וכן הוא בשטמ"ק ובטור. וכתבו האחרונים שבזה מיושב שכאן אמרינן ששנים הוי סימן, ואילו גבי מטבעות אמרינן שרק שלשה הוי סימן, והיינו משום שכאן המכריז אמר רק שהיו מחטין, והמאבד נותן סימן שהיו בדין, וגם אומר את מניינם.

אמנם הרמב"ם כתב: "המוצא מחטים וצנורות ומסמרים וכיו"ב, אם מצאם אחד אחד — הרי אלו שלו. שנים שנים או יתר — חייב להכריז, שמנין סימן". ותמהו עליו, למה השמיט מה שמפורש כאן, שמצאם בדים? עיין מה שכתב בזה הט"ז, ועיין בהג' הגר"א שכתב שאפשר שהיתה לרמב"ם גירסא אחרת בגמרא. עוד הקשו עליו, מאי שנא מצא ב' מחטין ממצא ב' מטבעות, שאין חייב להכריז עליהן? וכתב הסמ"ע, שמה שכתב הרמב"ם "שנים שנים", היינו שמצא שני זוגות, וזה מוכיח שהונחו מדעת, ולכן צריך המוצא להכריז,

ברחבה של עיר, ששם מתקבצין לסחורה] גדולה, וכן אם מצא בכל מקום שהרבים מצויין שם⁽¹¹⁰⁾,

בכל המקרים הללו, אף אם יש באבידה סימן, הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתיאשין מהן⁽¹¹¹⁾.

איבעיא להו:

א. כי קאמר רבי שמעון בן אלעזר שהרי אלו שלו — האם זה דווקא במקום שיש רוב נכרים, משום שאז הוא זוכה באבידה ממה נפשך; אם היא של נכרי, ודאי שהיא שלו,

כי הוא דתנן⁽¹⁰⁸⁾ התם במסכת סוכה לענין ערבה: עלה אחד בכד אחד. והיינו, שיש אומרים, אף אם נשתייר בערבה עלה אחד בלבד, כשהוא תלוי בכד אחד בלבד — כשרה.

וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר:

המציל דבר מן הארי, ומן הדוב, ומן הנמר, ומן הברדלם [צבוע⁽¹⁰⁹⁾], ומן זוטו של ים, ומשולוליתו של נחר,

וכן המוצא מציאה בסרטיא [מסילה שהולכין בה מעיר לעיר] ופלטיא [או שמצא

שאר הדברים שאמר רשב"א, דהיינו המציל מן הארי וכו', אף אם עומד בעל האבידה וצווח שאינו מתייאש, נעשה כצווח על ביתו שנפל. וכן משמע מהטור ומהמחבר.

וביאר האחרונים, דבוטו של ים וכו', שאבודה ממנו ומכל אדם, אין ההיתר משום יאוש, אלא שהתורה התיירה אבידה זו, ולכן לא מהני צויחה. מה שאין כן בהך דרבים מצויין שם, ההיתר הוא משום יאוש, ואם כן, אם צווח, הרי מוכח שלא נתייאש.

והקשו עליו האחרונים, הא אמרינן לקמן [עמוד ב] גבי שוקא דגלדאי שאמר ר"נ: נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים. משמע שגם במקום שהרבים מצויין אין צויחה מועלת, והוי יאוש!

ותירץ הדרישה, מה שאמר הרא"ש שצויחה מועלת, היינו רק כשצווח מיד כשנודעה לו הנפילה, והאי דאמרינן גבי שוקא דגלדאי, היינו שעתה הוא צווח שלא נתייאש מעיקרא, ואין אנו יודעים מה באמת היתה דעתו, ולכן אין צויחתו מועילה, לפי שמן הסתם נתייאש בשעת נפילה.

עוד כתבו האחרונים, שכוונת הרא"ש להשמיענו החילוק בין היתר יאוש להיתר אבודה

108. באמת שם אין זו משנה, אלא מימרא. והכי איתא התם: "וכמה שיעורה, אמר רב נחמן: שלשה בדי עלין לחיץ. ורב ששת אמר: אפילו עלה אחד ובד אחד. עלה אחד ובד אחד סלקא דעתך? אלא אימא: אפילו עלה אחד בכד אחד". ועיין בהגהות הגר"א.

109. עוד הביא רש"י, שיש אומרים שהיינו נמיה, ודרכו להרוג אווזין ותרנגולין.

110. הרשב"א ותוס' הרא"ש כתבו, דהך "כל מקום שהרבים מצויין שם", היינו דומיא דסרטיא ופלטיא, או בתי כנסיות ובתי מדרשות. אבל סתם רשות הרבים, שמצויין בו קצת אנשים, אינו בכלל זה, וחייב להכריז. אבל בתוס' כאן כתבו, דכל רשות הרבים הוא בכלל מקום שהרבים מצויין שם, ואינו חייב להכריז — אלא ברשות היחיד או בסמטא. ועיין ברשב"א מה שהקשה על שיטה זו.

111. כתב הרא"ש, דהך סברא של "מפני שהבעלים מתיאשין מהן" — רק אסרטיא ופלטיא ומקום שהרבים מצויין שם קאי. אבל

ב. אם תמצא לומר שאפילו ברוב ישראל נמי אמר רבי שמעון בן אלעזר את דבריו, האם פליגי רבנן עליה, או לא פליגי?

ג. ואם תמצא לומר שפליגי רבנן על דבריו, ברוב ישראל ודאי מסתבר לומר שפליגי, וסוברים הם שחייב להכריז. אבל עדיין יש להסתפק, האם ברוב נכרים גם כן פליגי, או לא פליגי?

ד. ואם תמצא לומר שפליגי רבנן על דבריו אפילו ברוב נכרים, עדיין יש להסתפק אם הלכה כמותו, כרבי שמעון, או שמא אין הלכה כמותו? (114)

שהרי אין מצות השבת אבידה לנכרי. ואף אם נפלה מישראל, הרי המאבד מתייאש, משום שהוא סובר שאם נכרי ימצאנה — ודאי יטלנה לעצמו. ואף אם ימצאנה ישראל, לא יכריז עליה, משום שיסבור שנפלה מנכרי. (112) אבל ברוב ישראל — לא יטלנה לעצמו, אלא יכריז עליה.

או דלמא, אפילו ברוב ישראל נמי אמר רבי שמעון את דבריו, משום שהבעלים מתייאשים, לפי שהם חוששים שימצאו את האבידה אנשים לא הגונים, ויטלוה לעצמם? (113)

מצויין, אינם חוששין, לפי שאין דרך להניח שם דבר.

113. כך ביארו התוס' בטעם צד זה. ובשטמ"ק הביא בשם הראב"ד, דהינו משום מיעוט נכרים, דאמרינן ששל נכרי היא, ואף אם של ישראל היא, מתייאש ממנה, כיון דשכיחי שם נכרים. ולא אמרה תורה השב — אלא במקומות המיוחדים לישראל.

114. אף שיחיד ורבים — הלכה כרבים, מכל מקום איבעיא לן אי הלכתא כוותיה, משום דמסתבר טעמיה, וכעין האי דאמרינן במסכת נדה "הלכה כחכמים". פשיטא! יחיד ורבים הלכה כרבים! מהו דתימא כרבי חנינא דמסתבר טעמיה, קמ"ל. רשב"א.

ובפני יהושע כתב, דבעל האבעיא ידע את המשנה דמסכת מכשירין המובאת להלן, שדווקא ברוב ישראל חייב להכריז, ונסתפק אי פליגי רבנן וסברי דאף ברוב נכרים חייב להכריז, ואם כן, יש לפסוק כרבי שמעון, שהרי על כרחך המשנה דמכשירין אינה כרבנן, ורק להבי שמעון אפשר לישבה ולהעמיד בטמון, או דלמא,

ממנו ומכל אדם. דבאבודה ממנו ומכ"א כבר נעשה הפקר, ואף אם נצלה האבידה בדרך פלא, והבעלים רואים וצווחים שאינם מתייאשים, אינו כלום, כיון שנעשה כבר הפקר, וצריך זכיה מחדש. מה שאין כן במקום שהרבים מצויין שם, אם חזרו בהם הבעלים מהיאוש קודם שהגיע ליד מוצא, בטל יאושם, ואסור למוצא ליטול את האבידה, לפי שאין היאוש מוציא מיד הבעלים — עד דאתי ליד מוצא. אמנם בחי' הגרש"ש שקאפ כתב, דאף ביאוש אין מועיל חזרה, דכיון שהתורה התירה על ידי יאוש, הוי כהפקר.

112. הקשה המגן גבורים, אם מדובר ברוב נכרים, למה לנו לומר טעם מפני שהרבים מצויין, הרי אפילו אם אין רבים מצויין תהא האבידה של מוצאה, שהרי רוב העוברים שם — נכרים הם, ומתייאשין הבעלים!

ותירץ, דאם אין רבים מצויין, אין הבעלים מתייאש, לפי שהוא סבור שעדיין לא עבר שם אדם, והוא עצמו ימצאנה. עוד תירץ, דכשאינן רבים מצויין סובר בעל האבידה שהעוברים לא יטלוה, לפי שהם מתייראין, שסוברים שבעל האבידה רואה אותם, מה שאין כן כשרבים

ה. ואם תמצא לומר שהלכה כמותו, האם דוקא ברוב נכרים הלכה כמותו, או שאפילו ברוב ישראל הלכה כמותו?

תא שמע, ממה ששינונו: המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובכל מקום שהרבים מצויין שם, הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתיאשין מהן.

והגמרא סבורה עתה, שמדובר בציבורי מעות, ששינונו ברישא של משנתנו שחייב להכריז עליהן. כי אם מדובר במעות מפוזרות, הרי שינונו שאפילו במקום שאין רבים מצויין — הרי אלו שלו. ועל אף שמדובר בציבורי מעות, מכל מקום, שכשמצאן בבתי כנסיות וכדומה, הואיל ורבים מצויין שם — ודאי נתייאשו הבעלים, ולכן הרי אלו שלו.

מאן שמעת ליה דאזיל בתר רובא? מיהו זה ששמענו מדבריו שיש להתחשב בענין מציאה בכך ש"רבים מצויין שם" — הרי

רבי שמעון בן אלעזר [דלעיל] הוא!

ואם כן, שמעת מינה — שאפילו ברוב ישראל נמי אמר את דבריו. שהרי בבתי כנסיות ובתי מדרשות מצויין רוב ישראל, ונפשטה הבעיה הראשונה!

ודוחה הגמרא: הכא במאי עסקינן — במעות מפוזרות, שאין חייב להכריז עליהם לכולי עלמא, כיון שאין בהם סימן.

ותמהינן: אי מדובר במעות מפוזרות, שאין בהן סימן, מאי אריא, מדוע נקט התנא הרי אלו שלו משום שמצאן במקום שהרבים מצויין שם? והרי אפילו אין הרבים מצויין שם — אינו חייב להכריז, שהרי אין בהם סימן! (115)

אלא, לעולם מדובר במעות צרוזין, שיש בהם סימן. והכא במאי עסקינן — בבתי כנסיות של נכרים (116). מקום כינוס ואסיפה שלהם, שמתכנסין שם להתייעץ ולהיוועד.

סובר שרבים לקחום, זה אחד וזה אחד, וממילא אין מנין סימן. אבל כשאין רבים מצויין, הראשון שמצאם קבצם ולקח את כולם, ולכן מנין סימן. ומקשינן עליה, דאף כשאין רבים מצויין שם מתייאש, משום שסובר שנפלו לו אחת הנה ואחת הנה, ואפשר שרבים מצאום, ולכן אין המנין סימן.

116. הקשה בשערי ישר [שער ד' פרק ח'], אמאי אמרת דברוב נכרים אין חייב להכריז משום שהולכין אחר הרוב, ואמרינן דמנכרי נפל, הרי עתה שחזר המאבד לביתו, הוה ליה הדרא לניחותא, והוה קבוע, וכמחצה על מחצה דמי, ובכחאי גוונא הרי חייב להכריז!
ותירץ, שאין הספק על האדם שנפלה ממנו

הלכתא כרבנן, לפי שסתם משנה דלהלן ד"מצא פירות בכלי חייב להכריז", שמשמע אף במקום שרבים מצויין — כרבנן היא.

115. איכא למתמה, מה היתה הסלקא דעתך של המדחה להעמיד במפוזרות, וכי לא ידע שיש להקשות אי הכי וכי?!

וביאר הריטב"א, דאיכא למימר דסבירא ליה שנקט התנא בתי כנסיות ומדרשות, שמצויין שם רבנן, שמחזירין אבידה יותר מהחוב מעיקר הדין, ולכן היינו חושבים שהמאבד אינו מתייאש, קמ"ל שאפ"ה מתייאש.

והריצב"א בשיטמ"ק ביאר, שהיה המדחה סבור, שמה שבמפוזרות אין המנין סימן, היינו דווקא כשרבים מצויין שם, שאז בעל האבידה

רובא" (118) — רבי שמעון בן אלעזר, שמעת מינה: כי קאמר רבי שמעון בן אלעזר — דווקא ברוב נכרים, אבל ברוב ישראל — לא, אלא חייב להכריז!

ודוחה הגמרא: אכן יתכן שלשיטת רבי שמעון, אף ברוב ישראל הרי אלו שלו. והא ברייתא מני — רבנן היא, ולכן דווקא ברוב נכרים — הרי אלו שלו.

ומקשינן: אם כן, תפשוט מינה בעיה אחרת שהובאה לעיל, האם נחלקו חכמים על רבי שמעון אף ברוב נכרים, שהרי מכאן מוכח דמורדו ליה רבנן לרבי שמעון בן אלעזר ברוב נכרים!

ואמרינן: אלא, לעולם רבי שמעון בן אלעזר היא, ואכן לשיטתו — אפילו ברוב ישראל נמי הרי אלו שלו. והכא במאי עסקינן — באופן שהיה החפץ טמון ומוחבא, שמוכח שהניחו שם בעליו מדעת, ואין זו אבידה כלל, ולא נתייאשו הבעלים. ולכן ברוב ישראל — חייב להכריז (119).

ותמהינן: אמנם תירצת מה ששינו "בתי כנסיות", שמדובר בשל נכרים. אבל בתי מדרשות — מאי איכא למימר? הרי בבתי מדרשות יושבים רק ישראל, ללמוד בהם תורה!

ומתריצין: מדובר בבתי מדרשות דידן, שלנו, דיתבי בהו נכרים [שיושבים בהם שומרים נכרים]. לפי שבתי מדרשות נמצאים מחוץ לעיר, ומושיבים בהם נכרים לשמרם (117).

ואמרינן: השתא דאתית להכי, עתה שבאת לתרץ כך, אם כן, בתי כנסיות נמי, אפשר לומר שמדובר בבתי כנסת דידן [שלנו], ודיתבי בהו נכרים.

תא שמע, ממה ששינו: עיר שישראל ונכרים דרים בה, ומצא בה אבידה, אם רוב דיירי העיר הם ישראל — חייב להכריז.

ואם רוב נכרים — אינו חייב להכריז.

מאן שמעת ליה דאמר "אזלינן בתר

118. כתבו התוס', דהיינו דווקא לענין מציאה. ואין זה שייך לפלוגתא האם חיישינן למיעוט. וכתב החת"ס בביאור דבריהם, שאכן לא נחלקו אם חוששין למיעוט, אלא כו"ע סברי שאין חוששין. אלא שנחלקו באופן כזה, כיון שאפשר לברר על ידי הכרזה, האם חייב לברר. שת"ק סובר שכיון שאפשר לברר, לכן אין הולכין במציאה אחר הרוב, וחייב להכריז. ועיי"ש שכתב שאף לפרש"י דסבירא ליה שבאיסורין הולכין אחר הרוב אף במקום שאפשר לברר [כפי שכתב הר"ן במסכת חולין בשמן], מכל מקום גבי מומן — צריך לברר.

119. הקשה הגרעק"א, אם כן, היה יכול להעמיד

האבידה, אם הוא ישראל או נכרי, אלא על הרשות, דהיינו, מרשות מי פרשה האבידה, מרשות נכרי או ישראל, ולכן אין נפק"מ אם הבעלים עתה קבועים. עיי"ש.

117. הקשה הרשב"א, סוף סוף איכא התם רוב ישראל, ואכתי אפשר להוכיח משם שרבי שמעון דיבר אף ברוב ישראל!

ותירץ, שהואיל והכנענים קבועים שם, ונוהגים תדיר למשמש בכל פינות הבית, הרי הם נחשבים כרבים, ואם אבד שם ישראל מעות, הריהו מתייאש, לפי שסבור שודאי הכנענים הדרים שם ימצאום.

שבכהאי גוונא, אם לא יטול המוצא את החפץ, הרי הוא יאבד לגמרי, לכן חייב להגביהו ולהכריז עליו.

ואיבעית אימא: לעולם הברייתא כשיטת כד-ב רבנן היא, ואין צריך להעמיד בטמון. ומה ששאלת, אם כן, נוכיח מכאן שמודים רבנן לרבי שמעון, שברוב נכרים — המציאה של המוצא!

אין מכאן ראייה. שהרי מי קתני בברייתא "הן שלו?" "אינו חייב להכריז" קתני! ומה שאינו חייב להכריז, היינו משום שכיון שרוב העיר נכרים — לא הטריחוהו חכמים להכריז.

ומכל מקום יניח המוצא את החפץ, ולא ישתמש בו, כיון שרבנן אינם סוברים שהולכין אחר הרוב, וימתין המוצא עד שייתי [יבוא] ישראל, ויחייב ביה סימנא [ויתן סימן באבידה] — ושקיל⁽¹²⁰⁾.

זוכה בה המוצא].

ותירץ, דעל כרחך מדובר שיש סימן בגוף החפץ, שהרי שנינו שאם היו מחצה ישראל ומחצה נכרים — חייב להכריז, ואם אין סימן בגופו, הרי מצד הספק שייך למוצא, שהרי אין כאן חזקת מרא קמא, ולא תקנו להחזיר על פי סימן במקום שיש הפסד למוצא! אלא על כרחך מדובר שיש סימן בגוף החפץ.

120. הקשה הריצב"ש בשמ"ק, הרי גם לתירוץ הראשון, שהעמדנו כרבי שמעון ובטמון, מה ששנינו שברוב כנענים אינו חייב להכריז, אינו משום יאוש, אלא משום שתולה בכנעני. ואם בא ישראל ונתן סימן — חייב להחזיר לו. ואם כן, גם לתירוץ זה היה לו לומר: "מי קתני והן שלו? אינו חייב להכריז קתני, ויניח!"

ותמהינן: אי מדובר בטמון — מאי עבירתיה גביה [מה עושה האבידה אצלן], מי התיר לו להגביהו? הרי היה עליו להניחה במקומה, עד שיבוא בעליה ויטלנה!

וראיה לכך, דהתנן להלן בפרקנו: אם מצא אדם כלי באשפה, אם היה הכלי מוכסה, שניכר שהונח מדעת — לא יגע בו. ואם היה הכלי מגולה — נרטל ומכריז! ומוכח מכאן, שאם אדם מוצא חפץ שניכר בו שלא אבד, אלא הניחו בעליו שם מדעת, ובדעתו לחזור וליטלו, לא יטלנו משם!

ומתריצין: כדאמר רב פפא להלן, בתירוץ קושיא על אותה משנה: באשפה שאינה עשויה לפנות, ונמלך עליה לפנותה.

הכא נמי, מדובר באשפה שאינה עשויה לפנות, ולכן הניח שם הבעלים את החפץ, על מנת לחזור וליטלו לאחר מכן. ולבסוף נמלך עליה בעל האשפה לפנותה מיד.

אף כרבנן, ובאופן שאין בגוף האבידה סימן, אלא המקום הוא הסימן, ובאופן כזה אם סימנים דרבנן — אינו חייב להכריז, שהרי מצד הרוב צריך לתלות בנכרי, אלא שכיון שאפשר לברר על ידי הכרזה — חייב לברר, וכל זה דווקא אם יש סימן בגוף החפץ, שאז לא הפסידו חכמים למוצא על ידי תקנתם, שהרי בלאו הכי אפשר שיחברר הדבר על ידי עדים. אבל בסימן מקום, שאינו יכול להתברר על ידי עדים, לא תקנו חכמים להחזיר על פי סימן, ולהפסיד למוצא! [ואף שאף לסוברים שסימנים דרבנן מחזירין אבידה על פי סימן מקום, שם לא מקרי הפסד למוצא, שכיון שתקנו חכמים שמחזירים באופן כזה, שוב אין הבעלים מתייאש, וממילא מדין תורה לא זכה המוצא. מה שאין כן ברוב נכרים, הרי תולה המאבד בנכרי, ואם כן, מדין תורה